

Нове визначення миру

Стверджуючи, що ЄС має перетворитися на «військовий проєкт» у відповідь на російську агресію, проєвропейці ідеалізують його історію

В березні президент Європейської ради Шарль Мішель написав статтю, яку опублікували кілька європейських видань, де заявив, що Європейський союз має «готуватися до війни». Це вже стало загальноприйнятим серед «проєвропейців» поглядом на те, як саме ЄС змінюється або має змінитись. Але, описуючи, як ЄС змінюється або має змінитись у відповідь на російську агресію, люди ідеалізують його історію, в якій бачать «мирний проєкт» – типово для «проєвропейців», які схильні ідеалізувати ЄС навіть тоді, коли критикують його.

Зараз, здається, існує консенсус, що ЄС має «перейти в режим воєнної економіки», за висловом єврокомісара з питань внутрішнього ринку Тьєррі Бретона. Марк Леонард навіть сказав, що він має перетворитися з мирного проєкту на «воєнний проєкт». Звичайно, такі люди, як Бретон і Леонард, не вважають, що навіть у разі перетворення ЄС на «воєнний проєкт» європейцям слід відмовитися від прагнення миру. Скоріше їхня (дещо орвеллівська) логіка полягає в тому, що треба йти на війну заради миру.

*В уяві «проєвропейців»
доволі конкретна
відмова від застосування
сили проти інших членів
ЄС трансформувалася в
буцімто унікальну
миролюбність
європейців*

Проблема ідеї переходу від мирного проєкту до воєнного (навіть якщо ЄС продовжить вважати себе мирним) – ідеалізація історії ЄС як «мирного проєкту». Насправді після Другої світової війни європейці стали відкидати війну одне з одним, але не війну загалом. Проте в уяві «проєвропейців» доволі конкретна відмова від застосування сили проти інших членів ЄС трансформувалася в буцімто унікальну миролюбність європейців.

Коли тодішній міністр закордонних справ Франції Робер Шуман у 1950 році оприлюднив свою знамениту декларацію – початок ідеї

ЄС як мирного проекту – Франція вела жорстоку колоніальну війну в Індокитаї. Так само, коли 1957 року було підписано Римський договір, Франція вела ще одну жорстоку колоніальну війну, цього разу в Алжирі (і ще одну в Камеруні, що задокументували Томас Дельтомб та інші). Навіть після завершення холодної війни європейці були досить охочі до застосування військової сили – і застосували набагато більше, ніж, скажімо, Китай. Проте вони продовжують вважати себе унікально миролюбними.

Хто з нами, а хто ні?

Оскільки ЄС виступає за мир, мені здається, що, спираючись на ідею Тайлера Стівелла про «білу свободу», можна вважати його «білим миром» – миром одне з одним, але не з рештою світу. З таким підходом мобілізація на війну проти Росії не буде таким великим розривом з історією ЄС, як стверджують «проєвропейці» на кшталт Мішеля і Леонарда. Зрештою, європейський проєкт завжди мав зовнішніх ворогів, яким себе протиставляв. У 1950-х роках в Європейській економічній спільноті бачили християнський цивілізаційний оплот проти «азійського» Радянського Союзу.

Зараз, на тлі війни в Україні, роль самого ЄС у військових конфліктах дійсно змінюється, наприклад, через створення так званого Європейського фонду миру (ЄФМ) у 2021 році, але використаний він був для надання зброї третій країні лише після російського вторгнення. Однак ЄФМ – це радше технічна зміна того, як саме європейці колективно постачають зброю. Вона змінює роль інституцій ЄС, але не ЄС загалом (тобто як колективу з 27 держав-членів) у питаннях військової сили.

*Насправді зміни
полягають не стільки в
тому, що ЄС стає
«воєнним проєктом»,
скільки в тому, що він
більш чітко визначає,
хто до нього належить,
а хто ні*

Хай там як, головним гарантом європейської безпеки й далі є НАТО, чия роль у європейській безпеці зросла через війну в Україні, а не ЄС. Попри весь галас про «геополітичну Європу» роль ЄС залишається переважно економічною – запровадження санкцій, стимулювання й підтримка оборонної промисловості в країнах – членах ЄС. Тож зміни, схоже, не надто значні.

До лютого 2022 року між членами ЄС не було згоди щодо належності Росії чи України до ЄС. Наприклад, на саміті G7 у Біарріці в 2019 році президент Франції Емманюель Макрон заявив, що «Росія цілковито європейська за цінностями». В той самий час

багато хто сумнівався, чи належить Україна до ЄС. Але за минулі два роки сформувався новий чіткий консенсус: Україна з нами, а Росія – ні.

ЄС змінюється й розвивається, як завжди: зрештою, європейська інтеграція – це процес. Але «проєвроопейці» неправильно характеризують зміни, тому що ідеалізують історію ЄС як мирний проєкт. Насправді зміни полягають не стільки в тому, що ЄС стає «воєнним проєктом», скільки в тому, що він більш чітко визначає, хто до нього належить, а хто ні.

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Ганс Кунднані

Ганс Кунднані (Hans Kundnani) – старший науковий співробітник *Chatham House* в Лондоні. Раніше він був старшим трансатлантичним науковим співробітником Європейської програми Німецького фонду Маршалла в Берліні. До того випускник Оксфорду п'ять років обіймав посаду наукового директора Європейської ради з міжнародних відносин (ECFR). Його найновіша книга «Біла європейскість: Культура, імперія і раса в європейському проєкті» вийшла в 2023 році.

